

Bölcsőd e táj

A tájhoz fűződő kapcsolat fejlesztése, a saját hellyel való azonosság erősítése

Kompetenciaterület:

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

9. évfolyam

Programcsomag:

Polgár a demokráciában

A modul szerzője: Vásárhelyi Judit

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	14-15 évesek
Ajánlott időkeret	3 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A táj komplexitásának megértése. Saját helyünk megerősítése az önismeret részeként, az azonosságtudat oszlopaként.
A modul témái, tartalma	Témák: Identitás – szocializáció, közösség, hagyomány; kapcsolatok – együttműködés, felelősség; életmód – művészet, érzelmek; világkép – holisztikus szemlélet; környezet – természeti környezet Tartalom: A tájhoz fűződő kapcsolat fejlesztése megfigyelés útján. A táj percepciója sorozatos szubjektív, egyéni vázlatok formájában, majd a táj esztétikai és kulturális dinamikájának értelmezése.
Megelőző tapasztalat	Földünk – környezetünk: ismeretszerzés, tanulás, pontos megfigyelések, önállóan vagy csoportosan végzett vizsgálódások a természet-, a társadalom- és a környezettudományok szempontjainak megfelelően.
Ajánlott továbbhaladási irány	Földünk-környezetünk: tájékozódás hazai földrajzi-környezeti kérdésekben. A hazai tájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése a hazához való kötődés kialakítása és a reális alapokon nyugvó nemzettudat erősítése érdekében. A honvágy kérdésének felvetése magyar órán.
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önismerettel összefüggő kompetenciák: önállóság, identitás A szociális kompetenciákhoz tartozó kognitív készségek: információgyűjtés, problémaazonosítás, kreativitás Társas kompetenciák: együttműködés, társadalmi részvétel, feladatvállalás
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember a természetben (az életben nélkülözhetetlen tanulási, értelmezési technikák, módszerek azonosítása, elsajátítása); Ember és társadalom (térben, időben való tájékozódás); Földünk – környezetünk (természeti, társadalmi jelenségek kölcsönhatásainak megláttatása); Művészetek (megismerő- és befogadóképesség fejlesztése); Életvitel és gyakorlati ismeretek (alkotó tevékenység) Kiemelt fejlesztési feladatok: énkép, önismeret, lelki egészség. Tantárgyakhoz: földrajz; vizuális kultúra; irodalom; ének-zene Modulokhoz: Szűkebb hazám; Tereprendezés
Támogató rendszer	Bockemühl, Jochen: <i>Életösszefüggések megismerése, átélése, alakítása</i> . ITA Wegman Alapítvány. Budapest, 1995 Schmolgruber, Christa–Kammerzelt, Katja: <i>Változó táj</i> . ARGE. Wien, 1994 Horváth Kinga: <i>Változó táj</i> . (Lacertina füzetek 7) MTTM – MKNE. Budapest, 1999 <i>Bölcsőd e táj</i> (CD-ROM). Független Ökológiai Központ. Budapest, 1998

Módszertani ajánlás

A modul sikerének feltétele a nyugodt, bizalomteli légkör, ahol a tanulók el merik engedni magukat, és szabadon szárnyalhat a fantáziájuk, nem kell tartaniuk attól, hogy társaik kinevetik, kigúnyolják őket, illetve esetleg rossz érdemjegyet kapnak. A tanár és diák közötti kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolat mellett tehát lényeges az osztály légköre, az olyan atmoszféra biztosítása, amelyben minden félelem és görcs nélkül fel lehet oldódni, szabad utat kaphat a „belső látás”, korlátlan tere van az alkotókedvnek. Olyan körülményekre is figyelemmel kell lenni, mint a terem elhelyezkedése, biztosítható-e például a csend, a nyugalom. A tanár csak abban az esetben vállalkozzon a modul megvalósítására, ha maga is hisz a sikerben, illetve ha képes megteremteni a jelzett nélkülözhetetlen feltételeket. Elképzelhető, hogy a foglalkozás nem az osztályteremben, hanem természeti környezetben valósul meg.

A modul abból indul ki, hogy a táj természeti és kulturális komplexitása teli van dekódolatlan jelekkel, a történet és a hagyomány emlékeivel. Mi sem jellemzőbb egy közösségre, mint hogy hogyan használta a rendelkezésére álló területet (például a korai települések kezdetben a vízfolyások mentén alkalmazták irtást, majd egyre több szántóterületet foglalva el világos lenyomatát adták életmódjuknak). Az építkezés nyomai is a közösségről árulkodnak. A táj, mint a folyamatos természet egy darabja, kulturálisan is értelmezhető – szép egysége olykor megszakad. A tájban járva, meg-megállva, szóban vagy rajzban rögzíthetjük annak dinamikáját, „zeneiségét”, majd hazaérve – a vázlatok témáját és nem a rajzkészséget véve alapul – elemezhetjük a tájjal való gazdálkodás sikerét vagy kudarcát. A táj természeti, kulturális, gazdasági és esztétikai komplexitásának felismerése a tét. A táj tükröződése a művészetben fontos segítőeszköz.

A modul másik, a lelki egészséggel kapcsolatos célja saját helyünk megerősítése az önismeret részeként, az azonosságtudat oszlopaként. A fiatalok elvágyódása természetes, a magány kifejezésében olykor tetszelegnek, éppen mert annak kompenzálására vágynak. Néhány kísérlet azt mutatja, hogy a honvágy erősen strukturálódik életkor szerint. Korai években személyek, tárgyak iránt jelentkezik, absztrakt, szintetikus, összetett érzésként csak sokkal később, mint gondolnánk, a felnőttkor küszöbén. A honvágy kifejeződési formái az osztály és a tanulók érettségének tükré lehet.

Korunkban általános az érzékszervek csonka használata, a túlzott vizualizálódás. A környezeti nevelés hangsúlyt fektet a többi érzékszerv gyakorlására, visszahódítására. Ehhez is jó alkalmat adhat a modul.

Az A variáns esetén döntő szerepe van a bejárandó táj jó kiválasztásának. Változatos legyen, meglepő részletekkel, intim természeti szentéllyel, csöndes részlettel, messzire ellátó mozzanattal, az indulás, az úti cél megéreztetésével, a megérkezés összefoglalásával, akár valaminő zenemű tételei. A bejárandó részleten belül érezhessük a természeti és az épített környezet harmóniáját. Emberlakta táj legyen, noha nem biztos, hogy ennek jelei a képekre kerülnek majd. A vázlatokat mindig a továbbhaladás irányába fordulva kérjük elkészíteni, de a lehető legkevesebb instrukcióval, hogy mennél többről döntsön a témát választó tanuló. Nem számít, tud-e rajzolni. Olykor a legkifejezőbb vázlatokat igencsak leosztályozná a rajztanár. 5-5 perc untig elég: a lényegét kérjük. A rajzoló helyekre vonatkozó I., II., III. és IV. sorszámú ellátott lapokat rögtön beszadjuk; felvilágosítást csak a gyakorlat végén fogunk adni, addig növekedhet a várakozás. Hazaérve a legkifejezőbb rajzokat az út sorrendjében elővesszük, megbeszéljük, kiállítjuk, újraéljük élményeinket a vázlatok láttán.

Fontos, hogy a teremben mobil bútorzat legyen, és rendelkezésre álljon az elegendő tér. A székeket feltétlenül körben helyezzük el, és gondoskodjunk minden olyan kellékről, amely az élményhez szükséges lehet. (Gondolatébresztőül lásd a P4 mellékletet.)

A modul mellékletei

Tanári segédletek

- P1 – Mindenki él... (Javaslat a tanári bevezető szövegére)
- P2 – A lélek tájai (segédanyag a feladatlapok feldolgozásához)
- P3 – Tájrajz (a feladat leírása)
- P4 – Érzékelés (a feladat leírása)
- P5 - A táj különböző korszakokban (szempontok a beszélgetéshez)

Tanulói segédletek

D1 – A lélek tájai (feladatlapok)
Valamennyi tanulónak szükséges.

D2 – Az örökbe fogadott táj (csoportos feladatlap)
Csoportonként 1 példány.